

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ ЗА ПРОХОДЖЕННЯМ СЛУЖБИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ

Микола Сергійович КУЧЕРЯВИЙ,

*здобувач Харківського національного університету
внутрішніх справ*

Система суб'єктів контролю за проходженням служби в Національній поліції України являє собою багатокomпонентну та ієрархічно впорядковану структуру, що забезпечує комплексну реалізацію правових, організаційних і кадрових процедур, пов'язаних із прийняттям на службу, її проходженням та звільненням поліцейських, забезпеченням належного рівня законності, дисципліни, професійності та підзвітності поліцейського персоналу. Суб'єкти у цій системі мають різний правовий статус, обсяг компетенції та характер управлінських чи наглядових повноважень, що зумовлює їхню функціональну спеціалізацію та інституційну взаємодію. До системи належать Міністерство внутрішніх справ України, центральний орган управління поліцією, підрозділи внутрішнього контролю, кадрові та дисциплінарні комісії, органи парламентського контролю, судові інституції та механізми громадського нагляду. Кожен із цих суб'єктів виконує визначену законодавством роль у забезпеченні законності, прозорості, професійності та доброчесності проходження служби в поліції.

Провідним суб'єктом макрорівневого контролю є Міністерство внутрішніх справ України, яке здійснює загальне формування та реалізацію державної політики у сфері кадрового забезпечення поліції. Повноваження МВС України мають стратегічний характер: міністерство визначає нормативно-правові засади служби, долучається до розроблення законопроектів та відомчих актів, якими регламентуються процедури добору, призначення, переміщення та звільнення поліцейських.

МВС України координує діяльність Національної поліції у питаннях дотримання загальнодержавних стандартів проходження служби, контролює виконання бюджетних програм, пов'язаних зі службово-трудовими гарантіями поліцейських, та здійснює аудит кадрової політики щодо відповідності вимогам законодавства і державним службовим інтересам. Особливістю повноважень МВС є їх опосередкований характер: міністерство не впливає безпосередньо на процедурні рішення щодо окремих поліцейських, але забезпечує системний і нормативний контроль за всією вертикаллю кадрових процедур [1, с. 630].

Центральне місце в системі контролю займає Національна поліція України як відомчий суб'єкт внутрішнього контролю. Голова Національної поліції, його заступники та керівники структурних підрозділів здійснюють щоденний контроль за дотриманням правил проходження служби, виконанням поліцейськими своїх обов'язків, відповідністю прийнятих кадрових рішень вимогам законності й доцільності. Особливістю цього рівня контролю є його безпосе-

редність і оперативність: керівники мають можливість негайно реагувати на виявлені порушення шляхом ініціювання службових перевірок, проведення оцінювання службової діяльності, застосування дисциплінарних стягнень, переміщення або звільнення поліцейського. Це забезпечує гнучкість і швидкість управлінських рішень, що є критично важливим у динамічних умовах правоохоронної діяльності.

Особливе місце у внутрішньому контролі посідають підрозділи внутрішньої безпеки Національної поліції, зокрема Департамент внутрішньої безпеки. Його контрольні повноваження спрямовані на запобігання корупції, виявлення протиправної поведінки поліцейських, перевірку додержання обмежень щодо несумісності та конфлікту інтересів. Підрозділи внутрішньої безпеки мають право проводити оперативно-розшукові заходи, ініціювати службові розслідування, здійснювати контроль за діяльністю поліцейських у ризикових підрозділах і на посадах з підвищеним ступенем корупційних ризиків.

Поряд із ними важливу роль відіграють підрозділи внутрішнього аудиту, які контролюють ефективність використання кадрових, матеріальних і фінансових ресурсів, дотримання процедур службової діяльності, правильність ведення кадрового діловодства та своєчасність прийняття управлінських рішень щодо проходження служби. Їхня діяльність спрямована на забезпечення відповідності внутрішніх процесів поліції вимогам управлінських стандартів та принципам належного врядування, що робить цей вид контролю превентивним і організаційно-технічним.

Ключову гарантійну функцію виконують дисциплінарні комісії Національної поліції, які розглядають матеріали службових розслідувань та приймають рішення щодо притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності. Особливістю дисциплінарних комісій є їх колегіальність, що забезпечує баланс інтересів служби та гарантій прав поліцейських. Комісії аналізують обґрунтованість висновків службових розслідувань, пропорційність запропонованих стягнень, дотримання процедурних гарантій поліцейського, включаючи право на захист, доступ до матеріалів справи та можливість подавати пояснення. Завдяки цьому дисциплінарні комісії виступають важливим механізмом забезпечення справедливості та неупередженості у прийнятті рішень щодо проходження служби [2, с. 452].

Суб'єктами зовнішнього контролю є парламентські інституції, які через Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності аналізують звіти керівництва поліції, проводять парламентські слухання, моніторять дотримання законодавчих вимог щодо професійної підготовки, атестації та службової дисципліни поліцейських. Парламентський контроль має публічний характер і спрямований на запобігання порушенням, пов'язаним із кадровою непрозорістю та нераціональним використанням державних ресурсів.

Судові органи становлять окремий блок зовнішнього контролю за проходженням служби, забезпечуючи можливість оскарження рішень суб'єктів владних повноважень у сфері кадрових процедур. Адміністративні суди розглядають справи щодо незаконного звільнення, неправомірного притягнення до дисциплінарної відповідальності, порушення порядку атестації чи конкурсного добору. Особливістю судового контролю є його остаточність і обов'язковість виконання судових рішень, що створює дієвий механізм захисту прав полі-

цейських та забезпечує дотримання принципів законності й рівності перед законом.

Громадський контроль доповнює державні механізми нагляду і реалізується через громадські ради при МВС України та Національній поліції, правозахисні організації та інститути громадського моніторингу. Він охоплює спостереження за прозорістю кадрових процедур, моніторинг дотримання етичних стандартів, аналіз практик призначення та просування поліцейських, а також оцінку роботи дисциплінарних органів. Громадський нагляд сприяє підвищенню довіри до поліції та забезпечує демократичну підзвітність правоохоронної системи [3, с. 82].

Таким чином, система суб'єктів контролю за проходженням служби в Національній поліції України є багатовимірною й комплексною, поєднуючи елементи внутрішнього управлінського контролю, незалежного аудиту, дисциплінарної юрисдикції, зовнішнього парламентського й судового нагляду та громадської участі. Особливості повноважень кожного суб'єкта відповідають його інституційному призначенню, що дозволяє забезпечити баланс між службовою дисципліною, правами поліцейських, добросовістю кадрових процедур і потребами ефективного функціонування поліції як важливого елементу системи безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Тишлек М. М. Функції кадрового забезпечення управління в системі органів Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 629–632. URL: <https://rep.dnuvs.ukr.education/handle/123456789/2536>.
2. Панов О. І. Порядок застосування дисциплінарних стягнень до працівників Національної поліції. *Юридична наука*. 2019. № 12(102). С. 449-455. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c7709bc8-dc6f-4a90-9a4c-e9dfbb03b0d2/content>.
3. Завгородній В. А. Правове регулювання взаємодії органів Національної поліції та громадських організацій у протидії корупції: навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2016. 168 с.